

Meie Edu

J. Puhk & Pojad
Tallinnas

1928
Kevad

Voldemar Puhk

Joakim Puhk

Eduard Puhk

KAUBAMAJA

J. PUHK & POJAD — TALLINN

OMANIKUD

Aleksander Puhk

Evald Puhk

Ole iseloomult mehine ja selge.

Mehise ja selge väljaastumisega võidad sa teiste usalduse ja häatahtlikkuse, peletad eemale kõik eelarvamised, mis ehk kellegil sinu vastu võivad olla. Sul on edu.

Inimese iseloomu omadustest oleneb tema käekäik. Need omadused sunnivad teda üht või teist viisi talitama, nad juhivad ja valitsevad teda, valmistades talle hääd või halba.

Kogu maailma käekäik ja areng on üksikute iseloomude väljenduse vili.

Iseloomu hääd omadused on pant paremusele, kergendus läbikäimises teistega, tee sihile.

Õpi aegsasti tundma oma iseloomu jooni, uuri neid ja nende tagajärgi omas igapäises elus.

Iga ärimees, kes oma ostjaskonna poolehoiu ja lugupidamise tahab võita, peab kõige päält iseloomult selge olema.

Selgus on jõud, mis tõmbab ligi.

KIIRUS on üks ärielu peamistest nõuetest. Kuid paljas kiirus, millele ei seltsi kaugenägelikkus, põhjalikkus ning korralikkus, ei vii veel sihile.

Äritegevus ei salli viivitamist, aga ta ei salli ka pimesi tormamist. Häa ärimees peab, otsekui häa autojuht, mõistma maksimaalset kiirust saavutada, kuid selle juures siiski oma tegevust nii juhtida, et see kõige vääratuste ning võimalikkude takistuste vastu kindlustatud oleks.

Vähem hasarti, kuid rohkem kainet kaalumist ja otsustamisvõimet.

Meie Edu

№ 3

KEVADEL 1928

№ 3

Riigimajanduskogu.

№.

Edu on siiski.

Meil armastatakse sagedasti halba aegade üle kurta. Otse haiguseks on saanud hädaldamine, nagu oleksid praegused ajad endistest võrratumalt halvemad, nagu puuduks kaupmehel ja töösturil praegu teovõimalus, nagu oleksid põllumajanduslikud aastad ainult nüüd halvad, kuna endistel aegadel alati head olnud, nagu walitseks ainult nüüd tööpuudus ja ostujõu langus, milline nähtus varematal aegadel puudunud. Elu olevat äkki raskeks läinud, just nagu oleks ta varematal aegadel ei tea kui kerge olnud. Et sarnased hädaldamised liialdatud ja osalt ka ülekohtused, seda ei panda tähele.

Tõsi, suure ilmasõjaga kaasaskäivad majanduslikud raskused vapustasid õige tugevalt meie majandust, kuid sõja järele avaldunud majanduslik ülesehitamine on oma korda ka suurt elu ja tegevust näidanud. Kuigi osa meie suurtööstuse ettevõtteid küll tööpuuduse all kannatab, on selle vastu maal tekkinud tuhandeid uusi majapidamisi, milline asjaolu ka kaubanduse pääle oma mõju avaldamata ei jäta. Haridusliku tasapinna tõusmisega kasvavad ka nõudmised mitmesu-

guste tarvete järele, mida kaubandus rahuldama peab. Meie isadel olid palju väikesemad nõudmised, kui praegu nende poegadel. See pakub kaubandusele tööd ja tegevust.

Sellega on ka seletatav, et äride arv mitmekordseks on kasvanud võrreldes ennesõjaaegsega. Arusaadavalt toob äride arvu kasvamine enesega kaasa elava võistluse meie äri-ilmas ja see sunnib kaupmeest oma teadmisi laiendama, viimase võimaluseni ausalt ja korralikult talitama ning ainult head kaupa oma ostjaskonnale pakkuma. Ausa talitamise, kokkuhooidmise ja tarviliku ettevaatuse juures saavutab kaupmees ka praegu rahuldava edu. Eksivad muidugi need, kes arvavad, et kauplus on kerge ja hõlbus rikastumise abinõu, aga ei eksi kindlasti need, kes püsiva ja korraliku tööga kaupluse alal haljale oksale püüavad.

Möödunud aasta näitas meile jällegi, et hädaldamiseks erilised põhjused puuduvad. Just vastuoksa, elu näitas, et meie ikka enam normaal oludesse jõuame. Mõistliku rahapolitika juures, mida meie valitsus on ajanud, oleme saavutanud stabiilse valuuta, mis kaupmehe ootamata vapustuste eest kaitseb. On küll mõned sõjaaegsed vesivõsud kaubanduse alal reast välja löödud, kuid selle üle ei tule kurta, vaid seda tuleb tervenemise tunnusmärgiks pidada. Ostjaskond on kindlamalt välja kujunenud, mis võimaldab kaupmehele juba ette saada selget pilti oma tööpõllust. Võistlus, olgugi, et see äride vahel süveneb, muutub sealjuures ka korrapärasemaks, sest elu on

paljud arusaamisele viinud, et alla oma hinna kaupu müües kaupmees paratamatult kokkuvarisemisele vastu läheb. Ka alaväärtusliste kaupade sissevedu on vähenenud, sest ostjaskond ei ole meil nii alateadlik, et halbu kaupu endale pakkuda lubaks.

Iga korralik kaupmees peab tunnustama, et tema töö ja vaev tasumist on leidnud.

See annab kõigile julgust kindlalt tulevikule vastu vaadata. Väärnähtused, millised praegugi veel meie kaubanduslikus elus avalduvad, peavad hiljem ehk varem kaduma; selleks peab kaupmeeskond ka ise kaasa aitama. Hädaldamisega ei saa keegi kuigi kaugele. Hädaldajatel on kõik ajad ühte viisi halvad: kord on neil kaupade saamine raskendatud, kord puuduvad neil ostjad, kord takistab neid võistlus, kord rõhuvad neid maksud. Nende jaoks on paremad päevad juba mööda läinud. Need on sarnased, kes ise ka ei oska oma äritegevust aja ja oludega kohandada, või loodavad nad kurtmisest ja hädaldamisest enestele abi. Viimasega eksivad nad küll väga. Hädaldaja ja kurtja ärimees muudab ise oma seisukorra halvemaks, teda ei usalda ostjaskond, ei usalda ka suurmüüja. Tõsine ja korralik ärimees leiab aga üldist poolehoidu ning lugupidamist.

Tõsine töö, ausus ja korralikkus aitavad inimest igal alal edasi. Ka kaubanduses. Möödunud aasta on seda usku meis kinnitanud ja ka paljudes teistes. Meie ei saa edu salata, sest see on olemas. Ja loodame, et see ka käesoleval aastal tulemata ei jää.

Teated.

Möödunud aasta detsembri kuu algul määrasime oma Valga kontori juhatajaks hra Rudolf Puhk'i. Hra Rudolf Puhk, kes pikemat aega meie Peakontoris juhtivatel kohtadel töötanud, on omanud laialdased kogemused ärialal, mis meid oletada lubab, et Valga kontori ostjaskond meie määramist häakskiidab.

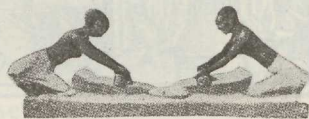

Uuest aastast alates on sõjaväe rukki jahvatus ja leivaküpsetus meie toimetada usaldatud. Rukis jahvatatakse meie suurveskis, kuna leivaküpsetuse Tallinna Leiva ja Pagaritöösturite ühingu kaudu korraldame.— Nagu sõjaväelaste ringkonnast kuulda, on ühes jahvatuse ja leiva küpsetuse üleminekuga uutesse kätte ka leiva väärtus ja maitse tuntavalt parenenud.

Käsikivist moodsa suurveskini.

Alates aegadest, mil inimene hakkas teravilja toiduks tarvitama, esineb jahvatus inimese igapäevases toiminguis. Ta on seega vanemaid tööstusharusid. Viljakandvate taimede tarvitamine inimese toiduna on aga palju hilisema aja nähtus, kui inimsoo ürgalgus. Ta algas ja levines alles siis, kui küttimise võimalused kahanesid, rahvaste rändamine vähenes ja kui üksikute koduloomade kasvatusel asuti.

Käsikivid.

Algul kasutati metsikult kasvavaid viljataimi, kuid aegajalt mindi üle teadlikule viljakasvatamisele, soetades viljapõlde oma elamute lähedale. Ürgaja perekondades kerkis esile tööjaotus: mees muretses küttimisega liha, naine ja lapsed põlluharimisega taime-toitu. Praeguse veskiteaduse algus oli seega täiesti naise kätes, kes kandis hoolt igapäevase viljajahvatuse eest. Madalal kultuurastmel seisvate rahvaste juures lasub see töö veel praegugi naiste õul.

Vili pekseti ehk tallati loomade poolt, et tera kestast vabastada, hõõruti siis käsikividega peeneks, segati veega ja küpsetati kuumaksaetud kivil pudrutao-

Keskaegne künaveski.

liseks toiduks. Hiljem püüti pannkoogi-taolisi leibu küpsetada, kuid need jäid taig-naseks, kuna hapu-taigna ja pärimi kergitav mõju tundmata olid. Et jahvatust hõlbustada, hakati vilja kuivatama. Vili niisutati veega, kuivatati kuumaksaetud kividel ja hõõruti alles siis peeneks. Sõelutud jahu oli vaid jõukamaile kättesaadav. Jahusõelumist tänapäevases mõttes ei või muidugi juttu olla; hõõrumise juures purunenud suuremad teraosad eemaldati lihtsalt kätega. Hiljem, kui punumist õpiti, võeti tarvitusele jõhvist ja rohust sõelad.

Jõuti selleni, et ülemisse käsikivisse auk tehti, mille kaudu vilja juure võis lasta. Ülemist käsikivi hakati pöörlevalt tarvitama, mille tagajärjel kasvas toodang ja vähenes jõukulu. Seega oli siis ka keerkivi, meie tänapäevase veskikivi algkuju, leitud.

Harilikust käsiveskist arenes n. n. künaveski, mille põhikivi pöörlevat kivi külgedelt piiras, seega siis teda otsekui juhtides. Ühtlasi oli õõnes põhikivi jahvatise kogumisruumiks.

Nii vältab veskite arenemine pikemat aega ainult väheste muudatustega.

Esimestel sajanditel p. Kr. sündimist olid roomlastel tuntud kolme liiki veskid: käsiveskid, loomadega ümberaetavad veskid ja ka vesiveskid. Loomadega ümberaetavad veskid olid lihtsate veovärgidega varustatud ning nende käimapanemiseks kasutati ka orje ja vange. Need loomadega ümberaetavad veskid omasid tihtipeale liivakella taolise kuju. Nii oli siis 5. sajandil p. Kr., nagu see väljakaevamiste varal kindlaks tehud, järgmised veskiliigid tuntud:

Väikesed käsiveskid, kivi läbimõõt . . . 20—30 cm.

Suured „ „ „ „ . . . 39—50 „

Väikesed loomadega ümberaetavad ves-

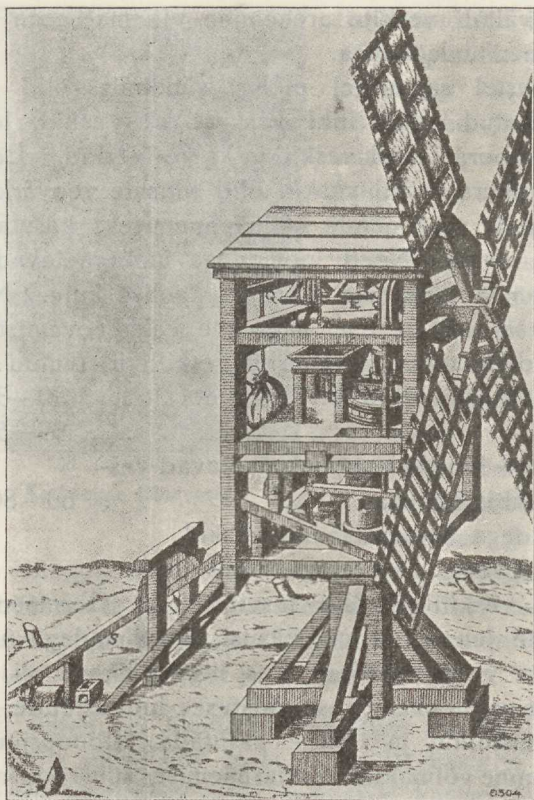
kid läbimõõduga 60—80 „

Loomadega ümberaetavad veskid

keerulisema veovärgiga varustatud.

Samad veskiliigid olid tarvitusel ka Germaani tõu rahvaste juures. Kuna käsitsi ja loomadega ümberaetavate veskite töösaavutus liiga väikene oli, püüti ikka enam ja enam veskitööstuses loodusjõude — vee kukkumisjõudu ja tuult — kasutada. Loodusjõudude kasutamine võimaldas veskiarenemises suuri edusamme. Veskiandus muutub ametalaks, mida eriliste seadustega kaitsta ja soodustada püüti, nagu veeõigus, jahvatussundlus jne. Kuid sama aeglaselt nagu kestis käsikivide ja loomadega ümberaetavate veskite arenemine, arenesid ka tuulikud ja vesiveskid tigu-sammul.

Arvatakse, et juba mitmed sajandid enne Kr. sünd.

Pukk-tuuleveski XVII s.

Aasias vesiveskid tarvitusel olid ning et nad sattusid Euroopasse roomlaste kaudu, kes neid oma sõjakäikudel tundma õppisid. Varemalt püsinud arvamine, et ka tuulikud Euroopa ristsõdijate kaudu Aasiast

on toodud, on osutunud ekslikuks, kuna selgus, et juba 868 aastal enne Kr. sünd. Inglismaal tuulikud tarvitusel olid. Saksamaal ehitati esimesed tuuleveskid alles 13. sajandil. Niinimetatud Hollandi veskid, mis hariliku tuulikute teisendid, ehitati esmakordselt Hollandis. Holland on veel tänapäevgi maa, kus kõige enam tuuleveskeid.

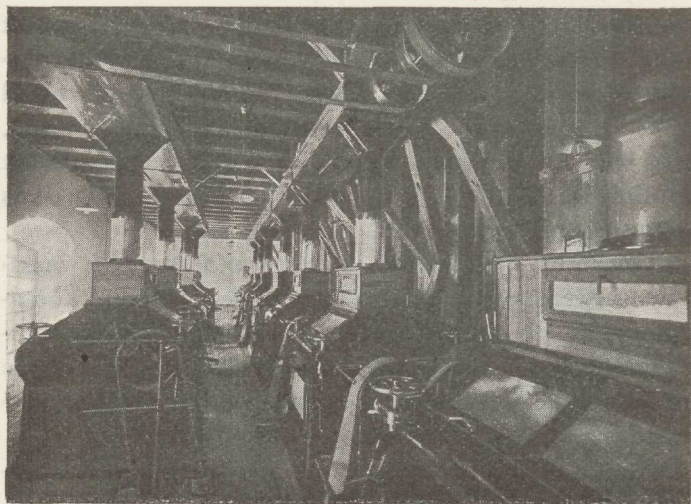
Tsunftide ajajärk oma jahvatusundlusega oli veskitööstuse arenemisele aina takistuseks. Veskid töötasid paljude sajandite kestel peaaegu ilma ühegi edusammuta, kuni suur leidus, mis terves tehnilises ilmas pöörde tõi, ka veskite arenemises uue ajajärgu võimaldas: see oli James Watt'i aurumasin.

Aastal 1785 teatatakse Ameerikast esimesest automaat suurveskist, mis endiste hurtsikute asemel kõrgeis, erilistes vabrikuhoonetes aset leidis.

Elevaatori ja pöörkruvi n. n. „tigu“ tarvitusele võtmisega muutus jahvatus inimkätest rippumatuks. Kuid need polnud ainukesed ameeriklaste leiutised veskitööstuse alal, vaid terve rida uuendusi veskite automatiseerimiseks on nende teene. See tõi erilise elavuse veskiarenemisse.

Esialgul oli Kesk- Euroopal vähe kasu neist leidustest, kuna kestvad sõjad raskendasid uuenduste tarvitusele võtmist. Alles 1830 a. tekivad Saksamaal esimesed paremad mehaniseeritud veskid.

Erilise hoolega viivad Austria möldrid uuendatud jahvatusviisid oma veskites läbi, mis peagi nende jahudele ilmakuulsuse toob. Londoni näitusel 1862 a. tunnustatakse Viini jahud parimateks.

Moodsa suurveski valtsideruum.

Järgmiseks suureks edusammuks on veskitööstuses raudse valtspingi leidmine. Nii tekkivad 1820—1830 aastatel esimesed tarvituskõlbulikud valtsveskid, mis aga nagu kõik uus aeglast tarvitusele võtmist leidsid. Alles Friedrich Vegmann'i portselan valtse võib praegusaja valtsveskite alguseks lugeda. Peatselt võttis Budapesti firma Ganz & Co. tarvitusele teras-valtsid, mis suure eduga kergelt purunevate portselaan valtside aset täitsid. Järgnevad aastakümned toovad enesega hulk uuendusi veskitööstusse, mida eriliselt Schweitsi ja Saksa veskitöösturid kasutada oskasid. Nende masinad omavad peagi ilmakeelsuse ja nende veskeid võib praegu kõigis maades leida.

Kiirelt haaravad suurveskid jahvatuse oma kätte. Nii näeme, et kuna veel aastal 1898 Saksamaal 11370 tuulikut püsis, oli nende arv 1911 aastaks 4650 peale kahanenud. Kuna veel 19. sajandi lõpul veski, mille päevane toodang 1000 puudani ulatas, suurveskite liiki kuulus, kuuluvad need tänapäev väiketööstusse. Tänapäeva suurveskite päevane toodang on 8000 — 50000 puuda.

Kõiksugu puhastus ja jahvatusmasinate tarvitusele võtmisega ja veskite automatiseerimisega on nende veskite saaduste väärtus tuntavalt tõusnud, milleni ükski väikeseulatusesga veski kunagi ei jõua. Esialgu on areng teatud täiusele jõudnud ja vaevalt on loota veskiasjanduses mõnda põhjapanevat uuendust.

Elias Howe.

Nüüd tuleb lugu Elias Howe'st, õmblusmasina leiutajast. Kuna Teie väga tõenäoliktult arvate end raskustega ja vaevaga võitlemas olevat, jutustan Teile selle loo, millest näete, mida tähendavad tõelikud raskused.

Elias Howe, kõigi riiekanvate inimolevuste häätgija, saavutas lõpuks kuulsuse ja varanduse, kuid terve tema elu oli lootusetu võitlus vaesuse, rumaluse, haiguste ja surma vastu. Kuid miski — isegi nälg, ei suutnud teda takistada ülesseatud elusihiti saavutada.

Elias Howe sündis aastal 1819 Ameerika Ühendriikides, inglastest vanemate pojana. Väikest Eliast ei hellitatud lapseas. Ta oli üks kaheksast. Tema isa oli vaene mölder, kellel 10 suud toita. Elias oli nõrga kehaga väike poiss. Ta keha oli liiga nõrk tema vaimu jaoks. Lisaks välisele kidurusele oli ta ka veel lombak. Juba kuueaastasena pidi ta töötama: lonkas päev-päevalt isa veskisse ning aitas omi vendi ning õdesid nahk veorihmade õmblemisel. Väga tõenäolikt, et see töö teda õmblusmasina mõttele viis. Kuue- teistkümneaastaselt läks ta Lowell'i linna, kuna keegi temale oli rääkinud sealsetest imestusvääriolistest tehastest ning suurtest masinatest.

Kaks aastat töötas ta puuvilla ketrukses ning leidis endale siis koha ühes masinavabrikus. Howe, kui loodud mehaaniker, tundis end seal kodus olevat.

Kahekümneüheaastaselt abiellus ta. Varsti oli tal kolm

last — rohkem peret kui palka. Nad elasid viletsas väikeses majakeses ning pidid igast krossist kaks tegema.

Howe töö oli väga raske, nii raske, et ta õhtuti sageli nii väsinud oli, et süüagi ei suutnud. Nagu ta omale naisele kord ütles, soovis ta sel ajal tihti võimlust ikka ja alati voodis lamada.

Kui ta kakskümmendviis aastat vana oli, ütles talle ühel päeval üks sõber: „Küll see oleks suur asi, kui keegi õmblusmasina leiutaks” See juhuslik märkus äratas Howe vaimu.

Tegelikult oli ta osavamaid leidureid ilmas, kuigi ise seda ei aimanud. Ta ei tunnud veel oma võimeid.

Algul istus ta oma naise lähedusse ning jälgis selle õmblemist. Siis ehitas ta masina, mis pani liikuma nõela, mille mõlemad otsad teritatud ja mille silm ehk öös keskel. See katse — leida masinat, mis tema naise käe liikumist järele aimaks, oli aga väärsamm.

Äkitselt tuli ta uuele ideele: miks peab just käsitsi õmblemist järelaimama? Miks ei võiks uut õmblusviisi leida?

Kohe tuli ta mõttele tarvitada kahte niiti ühe asemel. Ta leidis süstiku ning kõvera nõela öösiga, nõela terava otsa läheduses. Ühe hoobiga oli ta probleemi lahendanud; tarvituskõlbulik õmblusmasin oli leitud.

Täis rõõmu ütles ta oma kohta üles ning asus oma perega isa majja, et oma suurt leiutist täiendada. Katuskambris korraldas ta endale väikese töötoa ja hakkas raha koguma, et omale tarvitatud treipinki osta. Seal tekkis tulekahju ja hävitas kõik. Howe päästis vaid oma üliväärtusliku mudeli, aga vähe muud.

Selles viletsuses tuli ta juure üks puu- ja söe-kaupmees ja ütles: „Ma võtan teid oma katuse alla ja toidan ning maksan 100 naela teie masina patendi poole osa eest.” Howe oli nõus. Ta seadis korda uue töötoa ning lõpetas 6 kuu pärast masina, millel kaks villast ülikonda õmmeldi,— üks puu- ja söe-kaupmehele, teine temale endale. Ülesanne on täidetud— mõtles ta. Kuid ta ei teadnud, et iga uus idee teel tunnustamisele just nende inimeste poolt kõige rohkem vastuseisu leiab, kes teda hiljem kõige rohkem kasutavad. Leiutamise oskusele peab järgnema oskus müüa. Seda aga Howe ei teadnud. Õnnelikuna jooksis ta oma õmblusmasinaga Bostoni rätsepate juure. Need katsetasid seda. Nad imetlesid seda kui „kena leiutist”, kuid seletasid: „Meie ei taha seda, see hävitaks meie äri.” Nii kandis ta oma masinat ärist ärisse, kuid ükski inimene ei tahtnud selle eest pennigi välja anda. See asjaolu muutis puu- ja söekaupmehe meele ja ta astus ühistöötamisest tagasi ning püüdis ka Howet mingile teisele alale juhtida.

Howel oli vähe raha, kui ka sõpru. Et oma perekonda ülalpidada hakkas ta vedurijuhiks.

Siis jäi ta haigeks. Samuti ka ta naine. Poleks mõned kaastundlikud naabrid nende eest hoolitsenud, oleks vast terve Howe perekond kadunud ja ka — õmblusmasin.

Kui ta lõppeks paranes, kogus ta raha pileti jaoks vahetakil Londoni sõiduks. Ta lootis, et Inglismaa temaga ehk paremini ümber käib kui Ühendisriigid.

Kuid ka siin pettus Howe. Ta ei leidnud kedagi kes oleks tema leiutise vastu huvi tunnud, kuni lõpuks

üks mees Cheapsidest tema esimese masina 250 naela eest ostis ning Howe 3-naelalise nädalapalgaga oma teenistusse võttis. 8 kuud töötas ta selle mehe juures, kuid kuna viimane liiga vali oli — lahkus ta. Olles täitsa ilma rahata, tuli tihti päevi, mil Howe ja ta perekond nälgisid.

Howe oli oma masinat Inglismaale pakkunud, kuid Inglismaa oli selle tagasi lükkanud. Nälg sundis teda sõitma tagasi Ameerika. Oma mudeli pantimisel sai ta vaid nii palju raha, et oma naise ja lapsed tagasi saata. Mõned kuud hiljem pööras ta ka ise tagasi, kuna naine kirjutas, et ta tiisikusse suremas.

New-Yorki jõudes oli tal veel ainult üks dollar taskus, kuid reisida oli veel 25⁰ miili. Mitmed päevad töötas ta ühes masinatehases ja kogus reisuraha. Kui ta kodu jõudis, oli ta naine surnud.

Nõrgestatult ja murtult suutis ta siiski kõigist raskustest üle saada ja konstrueeris uue mudeli. Keegi ärimees Bliss laenas talle vähe raha. Ta ehitas mitmed masinad, müütades neid juhuslikele ostjaile.

Pika pääle hakkas nõudmine masinate järele kasvama ja 12 aastat hiljemini oli Howe miljonär.

Ta sai kuld auraha Pariisi ilmanäitusel 1867 a. ja Auleegioni risti.

Howe suutis kanda nälga, pettumusi ja kaotusi; näis aga, et ta kuulsust ja rikkust kanda ei suutnud; mõni nädal peale Auleegioni risti saamist suri ta.

Howe vaevarikas elutee oli lõppenud, kuid ühtlasi oma sihi saavutanud. Ta oli võitnud.

(Herbert N. Casson, Thirty Great Liver.)

Kaubandus-raamatupidamisest.

Suuremaks paheks meie väikekaupmeeskonnas tuleb pidada pea täielikku ärraamatute pidamise puudumist. Valitseb arvamine, et raamatupidamine on tarvilik vaid suurärides, kuna väikekaupmehel sellega midagi saavutada pole. See arvamine on aga ekslik, sest puudulikud märked, mis väikekaupmehed praegu ilma süsteemita ja plaanita oma äri kohta teevad, ei suuda kunagi ülevaatlikku ega täpset pilti äritegevuse ja selle tagajärgede kohta anda.

Soovitakse aga äritegevuse kohta selget ülevaadet, tuleb iga äris sündinud tehingut mingi kindla süsteemi järele üles märkida. Nende andmete kokkuvõtted annavad meile soovikorral tagajärje kohta selguse.

Ajajooksul on sellasest tarvidusest äri kohta märkeid teha arenenud need suurejoonelised tänapäeva kaubandus-raamatupidamise viisid, millisteta suurem äriiline ettevõtte üldse mõeldav pole.

Muidugi määrab äri liik ja suurus tarvismineva märkimisviisi ja selle ulatuse.

On olemas aga kolm peaküsimust, mida iga kaupmees oma äri kohta teadma peaks; need on:

- 1) kui suur on tema üldvarandus,

2) palju on temal sularaha,

3) kaupade läbikäik, s. o. palju on ta ostnud, palju müünud ja — kaupade tagavara.

Toome allpool mõned näpunäited, mil viisil nende küsimuste kohta selgust võib saavutada.

Üldvarandus.

Üldvaranduse kindlaksmääramine sünnib pääasjalikult iga äriaasta algul ja lõpul ja nimetatakse äri alg- või lõppseisuks, inventuuriks. Äri aasta algus ei tarvitse ühte langeda kalendri aasta algusega.

Inventuur omab äri raamatupidamises põhjaneva tähtsuse, kuna näitab millega äri oma tegevuse aasta on alanud ning millega seda lõpetanud. Kõik äriile kuuluvad varandus- osad määratakse kindlaks lugemise, kaalumise, või mõõtmise teel, hinnatakse turu hindadega raha peale ümber ning võetakse eriosadena inventuurnimekirja üles.

Samuti arvatakse kokku äri nõudmised, nagu: võlg-nikkude summad, vara- vekslid ja muud saadaolevad väärtused. Need summad kokku annavad ärile kuuluvate varandusosade kogusumma või n. n. aktiiva summa.

Nüüd arvame kokku äri omad kohustused — võlad, nagu: võlavekslid, võlauskujate summad, liikumata varanduse peale tehtud võlad ja muud meie kohustused. Need summad kokku annavad meile äri kohustuste kogusumma või n. n. passiva summa.

Aktiva ja passiva summade vahe annab meile äri puhtvaranduse või kapitali.

Näide: Algäris seis 1. jaanuaril (lk. 25).

Kassa:

Kõik rahalised tehingud, kas rahalised sissetulekud või väljaminekud märgitakse üles eriraamatusse n. n. kassaraamatusse. Sissekandeid kassaraamatusse tehakse kahe leheküljeliselt. Pahempoolne lehekülg kannab märkust sissetulek ja siia märgitakse rahalised sissetulekud; parempoolne väljaminek ja siia märgitakse väljaminekud. Leheküljed kannavad üht ja sama järjekorra numbrit. Esimese summana märgitakse üles kassas olev raha, käesolevas näites Kr. 756, 15 — kassa sissetulekuna. Tehingud või läbikäigud märgitakse üles nende kronoloogilises järjekorras. Sissekandmise juures märgitakse: kuupäev, kellelt või kellele, maksu otstarve ja summa. Kassa arve lõpetamist toimetatakse tarviduse järele kas kord kuus, nädalas või päeviti. Kassa lõpetamiseks arvatakse sissetulekud ja väljaminekud eraldi kokku ja nende kahe summa vahe annab meile kassas oleva raha-summa, kassa seis, mida nimetatakse kassa saldoks. Summade tasakaalustamiseks märgitakse saldo alati vähemale poolele, s. o. kassa arve juures alati väljamineku poolele. Järgneval kuul kassa arve alustamisel märgitakse see summa esimesks — kassa sissetulekuna.

Kõik kassa läbikäigud kantakse või sisendatakse kassaraamatusse vastavate dokumentide põhjal. Kassa dokumentidele märgitakse kassa lehekülje number, millal nad kassast läbikantud.

Näide: Kassa arve (lk. 26 ja 27).

Kaupade läbikäigid.

a) Ostud.

Ostude puhul sisendatakse ostetud kauba kohta käiv arve üksikasjaliselt kauba ostuarvesse, äratähendades kunas ja kellelt ostetud ning tingimised, millistel ostetud. Sularahas ostude puhul peab kassas vastav väljaminek ära tähendama, krediiti ostude puhul aga vastav summa kreditori või müüja arvele hääks kandma.

Ostuarvesse kantakse kassaraamatust üle kõik kaubaga ühenduses olnud kulud, nagu raudtee veoraha ning veokulud lattu.

Esimese summana märgitakse ära kaupade kogusumma algäriseisu järele. Kõikide ostude ning kulude kogusumma, juurearvatud algäriseisu kaupade kogusumma, näitab meile äri-aasta jooksul ladust läbikäinud kaupade omahinna kogusumma.

Näide: Kaupade ostuarve (lk. 28).

b) Müümised.

Müükide puhul tuleb eraldada päeva jooksul olnud sularahas ning krediiti müük. Suuremad sularaha müügid võib ka jaoti müügist eraldi läbi kanda.

Jaoti müük. Päeva jooksul olnud vähemad sularahas müügi tshekid arvatakse õhtul kokku ning kantakse ühe summana kassaraamatusse, nagu see kassa arve näites ruumi puudusel 2, 9, 15 ja 28 kuupäevadel kassa sissetulekutena näidatud. Samuti märgitakse see summa kaupade müügiarvesse.

On jaoti müük sündinud krediiti või n. n. raamatu pääle — kantakse selle kuu kogusumma müügi arvest läbi ning vastav summa maksu korral kassasse.

Krediiti müükide või muude eritingimiste puhul tuleb üksikasjaline müügiarve sisendada kaupade müügi arvesse, ära tähendades: kuupäev, kellele, kaubad ja müügi tingimised. Samuti tuleb see kogusumma ka iga üksiku sarnase ostja eriarvesse tema võlana ära tähendada.

Kõik sularahas ja eritingimistel müüdnud kaupade kogusumma annab meile läbimüügi.

Kaupade ostu kui ka müügi arves võib sagedasti läbikäikude korral ära tähendada ainult ostja või müüja — nimi, tehingu kogusumma ja tingimised. Sel puhul tuleb juure tähendada vastava dokumendi järjekorra number.

Aasta lõpul tehakse kaupade kohta loetlemine — inventuur — s. o. määratakse kindlaks ladus olevate kaupade koguväärtus. Arvame kaupade läbimüügi ja lõppäriselise kaupade koguväärtuse kokku ning maha arvates sellest kaupade osturaamatu kogusumma, saame kaupade müügist saadud kasu.

Näide: Kaupade müügiarve (lk. 29).

c) Kaupade tagavarad.

Ladu jälgimine olgu suuremaks mureks kaupmehele. Ei tohi kunagi tarvisminev kaup lõpukorral olla ega ka ladu mõne vähemineva kaubaga koormatud olla. Sagedased — igakuused — kaupade loetlemised on siin suureks hõlbustuseks.

Isikulised arved.

Kaupade ostu kui ka müügi puhul oli tihti tegemist isikuliste arvetega, nagu võlgnikkudega ja võlausaldajatega. Nende arvete pidamine hõlbustab meid omis

vahekorris nende isikutega, andes selge pildi, kas meie või nende kohustuste kohta. Isikulised arved peetakse kahe leheküljeliselt, nii et vasakul küljel tähendatakse meie maksud või antud väärtuste summad, paremal pool aga isiku, kelle kohta üksik arve avatud, sissemaksud või meile antud väärtused. Nende mõlemi poolte kogusummade vahe annab meile selle arveseisu või saldo, kas meie kasuks või kahjuks. Saldo märgitakse tasakaalustamiseks vähemale poolele. Harilikult püütakse arveid nii grupeerida, et võlgnikud on omas rühmas, võlausaldajad omas.

Näide : Võlgnikud (lk. 30 ja 31).

Wõlausaldajad (lk. 32 ja 33).

T ä h t p ä e v a l i s e d m ä r k e d .

Kõikide tähtpäevaliste kohustuste ja nõudmiste kohta, nagu saada või maksta olevate võlgate ning vara- või võla-vekslite tähtpäevade kohta peab tähtpäevalisi märkeid erikaustiku tegema. On kohustused õiendatud, need lihtsalt kaustikus kustutada.

M a j a n d u s k u l u d .

Kõik äriomaniku poolt oma tarbeks võetud summad või ka kaubad, peab üles märkima; neid võib nimetada majanduskuludeks. Jäävad need märkimata, ei saa äriaasta lõpul resultaadi kohta täpset pilti. Aasta lõpul tuleb raamatute järele saadud puhtkasule, täpse tegeliku puhtkasu saamiseks, need kulud juure arvata.

R a a m a t u t e l õ p e t a m i n e .

Äriaasta lõpul tulevad kõik viimased tehingud raamatulist läbi kanda ning asuda lõppinventari kokku-

seadmisele, s. o. asutakse üksikute olemas olevate varandusosade loetlemisele nagu: sularaha, meie kohustused, saadaolevad võlad, vara ja võlavekslid, kaubad ja muud tagavarad. Selleks tuleb kõige pealt kassaraamat lõpetada ning seis kindlaks määrata; kaubad ladudes üle lugeda ning turuhindadega nende koguväärtus ära määrata; olemas olevad vekslid üles märkida ja oma võlavekslid ning kohustused inventari andmeis ära tähendada.

Olles neil andmeil kokkuseadnud lõppäriseisu arvame välja tänase puht-kapitali. Võrreldes äriaasta algul olnud puhtkapitali käesolevaga näeme möödunud äritegevuse resultaati — kas kasu või kahju.

Näide: Lõppäriseis 31 jaanuaril (lk. 34).

Käesolevat lõppäriseisu võrreldes meie algäriseisuga, näeme, et puht-varanduse kasvamine on olnud Kr. 45,06. Tõeliku puhtkasu saamiseks arvame juure „Majandus kuludeks“ võetud summa Kr. 80.—, näeme et puhaskasu meie näites toodud äriaasta s. o. ühe kuu jooksul, oli Kr. 125,06.

Vaadeldes üksikuid summasid, näeme, et kasulikude summadena on olnud kaupade müügist saadud kasu Kr.164,53. Lõppinventarist näeme, et jooksva arve järele on arvatud juure $\frac{0}{0}\frac{0}{0}$ Kr.10,53, kokku Kr.175,06. Arvame sellest maha ärikulud; üür ja muud kulud Kr. 50,— saame Kr. 125,06, sama mida lõppäriseisus saime.

On nüüd need läbikanded või märged teatava hoolega tehtud, võib kaupmees eelpool ülesseatud küsimustele igal ajal kergelt vastust leida ning on oma äritegevuse tagajärgedest täiel teadvusel.

Algäriseis 1. jaanuaril 1928. a.

I. AKTIVA			
Kassa			756 15
Jooksev arve Ühispangas . .			1805 30
Varavekslid:			
P. Aavik, thp. 15. I s. a. . .	400	—	
J. Joonas, thp. 20. II s. a. .	750	—	1150 —
Võlgnikud:			
G. Loorits	220	—	
V. Kongsi	350	—	
A. Pihlak	200	—	
E. Viilip	300	—	1070 —
Kaubad:			
Suhkur 307 p. 20 n. à 6.50	1998	75	
Riis 67 p. 20 n. à 6.20	421	80	
Nisu jahu 167 p. 20 n. à 8.00	1342	—	3762 63
Aktiva summa Kr.			8544 08
II. PASSIVA			
Võlavekslid:			
A. Kärk, thp. 25. I s. a. . .	360	—	
E. Pihlap, thp. 10. II s. a. .	700	—	
J. Piller, thp. 1. III s. a. . .	500	—	1560 —
Võlausaldajad:			
O. Sirkel	450	—	
K/m. »Kasu«	1252	50	1702 50
Passiva summa Kr.			3262 50
III. VARANDUSBILANSS			
1. Aktiva summa	8544	08	
2. Passiva summa	3262	50	
3. Puht kapital Kr.			5281 58

1

Kassa

Sissetulek		Jaanuar					
Jaanuar	1.	Saldo			756	15	
"	2.	Müüsime sula-rahas			152	50	
"	5.	V. Kongsilt tema arve katteks			350	—	
"	9.	Müüsime s/rahas			211	25	
"	15.	" "	128	90			
"	"	G. Loorits'i maks	500	—			
"	"	P. Aavik tasus vekslit thp. täna	400	—	1028	90	
"	28.	Müüsime s/rahas			147	60	
			Kokku Kr.			2646	40
Veebruar	1.	Saldo			533	06	

arve

1928

Väljaminek

1

Jaanuvar	2.	Maksime üüri 1. I—1. II s. a.			30	—
"	10.	Maksime prahiraha k/m. Kasult ostetud kaupade pealt dpl. 75.650 j.	7	52		
		Maksime veoraha.	2	—	9	52
"	20.	Ostsiime s/rahas O Sirkel'ilt 25 kt. nisu jahu 76 p. 10 n. à 8.05			613	82
"	25.	Tasusime vekslit thp. täna .			360	—
"	30.	M/maks k/m. »Kasu'le« . .	1000	—		
"	"	Mitmesugused kulud	20	—		
"	"	Võetud majanduskuludeks . .	80	—	1100	—
		Saldo			533	06
		Kokku Kr.			2646	40

Kaupade ostuarve.

Jaanuar 1928. a.

	Kaupad algäriseisu järele . . .			3762	63
8.	K/m. »K a s u«				
	Ostetud 25 kt. suhkrut 152 p. 20 n. à 6.60 Kr. 1006.50 thp. 10. II s. a.			1006	50
10.	Maksime selle kauba pealt rdt. veoraha dpl. 75.650 j. d-to veoraha lattu	7	52		
		2	—	9	52
20.	O. S i r k e l — siin				
	Ostetud 25 kt. nisu jahu . 76 p. 19 n. à 8.05 Kr. 613.82 sularahas			613	82
	Kokku Kr.			5392	47

Kaupade müügiarve.

Jaanuar 1928. a.

3.	Müüdud sularahas			152	50
5.	V. K o n g s i — siin				
	Müüdud temale k/o. 10 järele				
	12 kt. suhkrut 73 p.				
	08 n. à 6.80.	497	76		
	10 kt nisu jahu 30 pd.				
	20 n. à 8.30.	253	15	750	91
	Tähtpäev 5. II.				
9.	Müüsime sularahas			211	25
15.	G. L o o r i t s — siin				
	Müüdud k/o. № 50 järele				
	15 kt. suhkrut 11 p. 20 n.				
	à 6.85.	626	78		
	3 kt. riisi 20 pd. 10 n.				
	à 6.50	131	62	758	40
	Tingimised: Kr. 280 sula-				
	rahas, Kr. 478.40 lahti-				
	selt thp. 10. II.				
	Müüsime sularahas			128	90
26.	E. K a p p				
	Müüdud k/o 105 järele				
	35 kt. 106 p. 30 n. nisu				
	jahu à Kr. 8.35.			891	36
	Tingimised: veksel thp.				
	1. III s. a.				
28.	Müüsime sularahas			147	60
	Kokku Kr.			3040	92
	Kaupad — lõppariseisu järele .			2516	08
	Kr.			5557	—
	Kokku ostetud			5392	47
	Kasu kaupade müügist			164	53

Võlgnikud.

1

Deebet

G LOORITS

Jaanuar	1.	Saldo			220	—
„	15.	Müüdid, ord. nr. 50, thp. 10. II	758	40	758	40
		Kokku Kr.			978	40

2

Deebet

V. KONGSI

Jaanuar	1.	Saldo			350	—
„	5.	Müüsime temale ord. nr. 10 jär.	750	91	750	91
		Kokku Kr.			1100	91

3

Deebet

A. PIHLAK

Jaanuar	1.	Saldo			200	—
		Kokku Kr.			200	—

4

Deebet

E. VIILIP

Jaanuar	1.	Saldo			300	—
		Kokku Kr.			300	—

5

Deebet

E. KAPP

Jaanuar	26.	Müüsime k/o. nr. 105 järele	891	36	891	36
		Kokku Kr.			891	36

1

Kreedit

— Siin					
Jaauar	15.	Tema maks		500	—
		Saldo		478	40
		Kokku Kr.		978	40

2

Kreedit

— Siin					
Jaauar	5.	Tema maks	350	—	350
		Saldo		750	91
		Kokku Kr.		1100	91

3

Kreedit

— Tallinnas					
Jaauar	31.			200	—
		Kokku Kr.		200	—

4

Kreedit

— Siin					
Jaauar	31.			300	—
		Kokku Kr.		300	—

5

Kreedit

— Siin					
Jaauar	26.	Tasus arve veksliga th. I. III s.a.	891	36	891
		Kokku Kr.		891	36

Võlausaldajad

1

Deebet		O. SIRKEL				
Jaanuar	20.	Maksime s/rahas arve nr. 51 .	613	82	613	82
„	31.	Saldo			450	—
			Kokku Kr.		1063	82

2

Deebet		K/m. »KASU«				
Jaanuar	30.	M/maks	1000	—	1000	—
		Saldo			1259	—
			Kokku Kr.		2259	—

1

— Siin

Kreedit

Jaanu ar	1.		Saldo			450	—
„	20.	Ostsi me temalt nr. 51 järele	kaupa arve	613	82	613	82
			Kokku Kr.			1063	82

2

— Tallinn as

Kreedit

Jaanu ar	1.		Saldo			1252	50
„	8.	Ostsi me kaupa T/ järele thp. 10. IV	arve nr. 18	1006	50	1006	50
			Kokku Kr.			2295	—

Lõppäriseis 31. jaanuaril 1928.

I. AKTIVA.			
Kassa			533 06
Jooksev arve Ühispangas . .			1815 83
Varavekslid :			
J. Joonas thp. 20. II s.a. . .	750	—	
E. Kapp thp. 1. III s.a. . .	891	36	1641 36
Võlgnikud :			
G. Loorits	478	40	
V. Kongsi	750	91	
A. Pihlak	200	—	
E. Viilip	300	—	1729 31
Kaubad :			
Suhkur 252 p. 20 n. à 6.70	1691	75	
Riis 13 p. 20 n. à 6.50 . .	87	75	
Nisu jahu 91 p. 20 n. à 8.05	736	58	2516 08
Aktiva summa Kr.			8235 64
II. PASSIVA.			
Võlavekslid :			
E. Pihlap thp. 10. II s.a. . .	700	—	
J. Piller thp. 1. III s.a. . .	500	—	1200 —
Võlausaldajad :			
O. Sirkel	450	—	
k/m. »Kasu«	1259	—	1709 —
Passiva summa Kr.			2909 —
III. VARANDUSE BILANSS.			
1. Aktiva summa	8235	64	
2. Passiva summa	2909	—	
3. Puht kapital			5326 64
IV. VARANDUSE KAS- VAMINE.			
1. Puht kapital 31. I 28 . . .	5326	64	
2. Puht kapital 1. I 28 . . .	5281	58	
	Vahe		45 06
Majandus kuludeks võetud .			80 —
Kasu äritegevusest			125 06

Muiged.

E m a: Flirtides naisemeestega peab alati meeles pidama üheksandat käsku, armas laps.

T ü t a r: O jaa, mamma! Ma tean seda: sa ei pea himustama oma ligimese naist. Kui hea, et sedasama ligimese mehe kohta pole öeldud!

*

K a u p a m e e s: Soovitan meeeldi seda päästevööd. Ta on praktiline ja vastupidav.

O s t j a: Kas hoiab ta vee pääl?

K a u p m e e s: Noh, selle poolest olge mureta. Siitsaadik pole veel ükski uppunu kaebamas käinud.

*

„Vennad!” hüüdis misjonär neegritele: „Teie olete tulnud vihma paluma, aga ma näen, et kõigil teil puudub usk jumala meeleheldusse, sest vastasel korral oleks teie vihmavarjud kaasa toonud!”

*

D a a m (kinos oma seljataga istuvale härrale): Ma loodan, et mu kübar teid ei tülita?

H ä r r a: Oo, kuidas veel! Mu naine ei anna mulle hetkekski rahu ning nõuab, et ma temale samasuguse kübara ostaks.

*

Naine (öösel): Oi, ärka ometi, Adu! Mulle näib, et hiir on toas.

Mees (uniselt): Ma usun, et kass ka. Maga rahulikult.

*

Magamisvagonis on daamid akna pärast tülli läinud. „Kui aken lahti on, siis külmetan ma ja suren!” hädaldab üks neist.

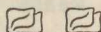
„Kui ta kinni on, siis lämbun ma õhupuudusse!” kaebab teine.

Konduktor kehitab abitult õlgu.

„Asi annab lahendada,” lausub keegi meestest: „Härra konduktor, kõige pealt avage aken, siis sureb üks neist. Pärast pange aken jälle kinni, siis saame teisest lahti. Ja rahu ongi majas.”

*

Vaga soov: — Lilli, sa oled ilus ja armas nagu ingel. Ma saadaks su otsekohe taevasse, kui ma teaks, et sa sealt enam tagasi ei tule!

SISU:

Edu on siiski.

Teated.

Käsikivist moodsa suurveskini.

Elias Howe.

Kaubandus-raamatupidamisest.

Muiged.

H. Lehmann, Paris.